

» rigavit¹ » Hinc ergo in eadem intentione persistens, ad hoc venit ut diceret : « Itaque nemo gloriatur in homine. » Jam enim dixerat : « Qui gloriatur, in Domino gloriatur? » Post hæc et alia nonnulla quæ his connectuntur, ad hoc perducitur eadem ipsa ejus intentio, ut dicat : « Hæc » autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo propter » vos, ut in nobis discatis, ne supra quam scriptum est » unus pro altero inflatur adversus alterum. Quis enim te » discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si au- » tem et accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis³? »

X. In hac Apostoli evidentissima intentione, qua contra humanam superbiam loquitur, ne quisquam in homine, sed in Domino gloriatur, dona Dei naturalia suspicari, sive ipsam totam perfectamque naturam, qualis in prima conditione donata est, sive vitiatae naturæ qualescumque reliquias, nimis, quantum existimo, absurdum est. Numquid enim per hæc dona quæ omnibus communia sunt hominibus, discernuntur homines ab hominibus? Hic autem prius dixit : « Quis enim te discernit? » et deinde addidit : « Quid autem habes quod non accepisti? » Posset quippe dicere homo inflatus adversus alterum : Discernit me fides mea, justitia mea, vel si quid aliud. Talibus occurrens cogitationibus bonus doctor : « Quid autem habes, » inquit, quod non accepisti? » A quo, nisi ab illo qui te discernit ab alio, cui non donavit, quod donavit tibi? « Si autem et accepisti, ait, quid gloriaris quasi non acce- » peris? » Num, quæso, agit aliud, nisi ut qui gloriatur,, in Domino gloriatur? Nihil autem huic sensui tam contrarium est, quam de suis meritis sic quemquam gloriari, tanquam ipse sibi ea fecerit, non gratia Dei : sed gratia quæ bonos discernit a malis, non quæ communis est bonis et malis. Sit ergo gratia naturæ attributa, qua sumus ani-

¹ 1 Cor. iii, 21. — ² Id. i, 31. — ³ Id. iv, 6.

mantia rationalia, discernimurque a pecoribus : sit etiam gratia naturæ attributa, qua in ipsis hominibus a deformibus pulchri, vel ingeniosi discernuntur a tardis, ac si quid ejusmodi est : sed non se ille, quem coërcebat Apostolus, adversus pecus inflabat, nec adversus hominem alterum de aliquo naturali munere quod inesse posset et pessimo : sed aliquod bonum quod pertineret ad vitam bonam, sibi non Deo tribuens inflabatur, quando audire meruit : « Quis » enim te discernit? Quid autem habes quod non acce- » pisti? » Ut enim sit naturæ, fidem posse habere ; numquid et habere : « Non enim omnium est fides¹ ; » cum fidem posse habere sit omnium. Non autem ait Apostolus : Quid autem potes habere, quod non accepisti ut posses habere : sed ait : « Quid autem habes quod non acce- » pisti? » Proinde posse habere fidem, sicut posse habere charitatem, naturæ est hominum : habere autem fidem quemadmodum habere charitatem, gratiæ est fidelium. Illa itaque natura, in qua nobis data est possibilitas habendi fidem non discernit ab homine hominem : ipsa vero fides discernit ab infideli fidelem. Ac per hoc ubi dicitur : « Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non » accepisti? » quisquis audet dicere : Habeo ex me ipso fidem, non ergo accepi : profecto contradicit huic apertissimæ veritati : non quia credere vel non credere non est in arbitrio voluntatis humanæ, sed in electis præparatur voluntas a Domino. Ideo ad ipsam quoque fidem, quæ in voluntate est, pertinet : « Quis enim te discernit? Quid » autem habes quod non accepisti?»

XI. « Multi audiunt verbum veritatis : sed alii cre- » dunt, alii contradicunt. Volunt ergo isti credere, no- » lunt autem illi. » Quis hoc ignoret? quis hoc neget? Sed cum aliis præparatur, aliis non præparatur voluntas

¹ 2 Thess. iii, 2. — ² Prov. viii, juxta LXX.

a Domino; discernendum est utique quid veniat de misericordia ejus, quid de iudicio: « Quod quærebat Israël, » ait Apostolus ¹, hoc non est consecutus: electio autem » consecuta est: cæteri vero excæcati sunt, sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in » hodiernum diem ². Et David dicit: Fiat mensa eorum » in laqueum et in retributionem et in scandalum illis: » obscurentur oculi eorum ne videant, et dorsum eorum » semper incurva ³. » Ecce misericordia et iudicium: misericordia in electionem quæ consecuta est iustitiam Dei; iudicium vero in cæteros qui excæcati sunt: et tamen illi quia voluerunt, crediderunt; illi quia noluerunt, non crediderunt. Misericordia igitur, et iudicium in ipsis voluntatibus facta sunt. Electio quippe ista gratiæ est, non utique meritorum. Superius enim dixerat: « Sic ergo et » in hoc tempore, reliquiæ per electionem gratiæ salvæ » factæ sunt. Si autem gratia, jam non ex operibus: alio- » quin gratia jam non est gratia ⁴. » Gratis ergo consecuta est, quod consecuta est electio: non præcessit eorum aliquid, quod priores darent, et retribuere illis: pro nihilo salvos fecit eos. Cæteris autem qui excæcati sunt, sicut ibi non tacitum est, in retributione factum est ⁵. « Universæ viæ Domini misericordia et veritas ⁶. Investigabiles sunt autem viæ ejus ⁷. » Investigabiles igitur sunt, et misericordia qua gratis liberat, et veritas qua iuste iudicat.

XII. Sed forsitan dicant: « Ab operibus fidem distinguit Apostolus: gratiam vero non ex operibus esse dicit; non autem dicit, quod non sit ex fide. » Ita vero est: sed ipsam quoque fidem opus Dei dicit esse Jesus, et hanc

¹ Rom. xi, 7. — ² Isai. vi, 9. — ³ Psal. lxxvii, 23. — ⁴ Rom. xi, 5 et 35. — ⁵ Psal. lv, 8. — ⁶ Id. xxiv, 10. — ⁷ Rom. xi, 33.

ut operemur jubet. Dixerunt enim ad eum Judæi: « Quid » faciemus, ut operemur opus Dei? Respondit Jesus et » dixit illis: Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem » misit ille ¹. » Sic ergo distinguit Apostolus ab operibus fidem, quemadmodum in duobus regnis Hebræorum distinguitur Judas ab Israël, cum et ipse Judas sit Israël. Ex fide autem ideo dicit justificari hominem, non ex operibus ²; quia ipsa prima datur, ex qua impetrentur cætera, quæ proprie opera nuncupantur, in quibus iuste vivitur. Nam dicit etiam et ipse: « Gratia salvi estis facti per fidem, et hoc » non ex vobis, sed Dei donum est: id est, et quod dixi » « per fidem, » non ex vobis, sed Dei donum est etiam fides: « Non ex operibus, inquit, ne forte quis extollatur ³. » Solet enim dici, Ideo credere meruit, quia vir bonus erat et antequam crederet. Quod de Cornelio dici potest, cuius acceptæ sunt elemosynæ et exauditæ orationes antequam credidisset in Christum ⁴: nec tamen sine aliqua fide donabat et orabat. Nam quomodo invocabat, in quem non crediderat? Sed si posset sine fide Christi esse salvus ⁵, non ad eum ædificandum mitteretur architectus apostolus Petrus: quamvis « Nisi Dominus ædificaverit donum, » in vanum laboraverunt ædificantes eam ⁶. » Et dicitur nobis: « Fides est a nobis, cætera a Domino ad opera » iustitiæ pertinentia: » quasi ad ædificium non pertineat fides; quasi ad ædificium, inquam, non pertineat fundamentum. Quod si in primis et maxime pertinet, in vanum laborat prædicando ædificans fidem, nisi eam Dominus miserando intus ædificet. Quidquid igitur et antequam in Christum crederet, et cum crederet, et cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo dandum est, ne forte quis extollatur.

¹ Joan. vi, 28. — ² Gal. ii, 19. — ³ Ephes. ii, 8, et 4. — ⁴ Act. x, 4. — ⁵ Rom. x, 14. — ⁶ Psal. cxxvi, 1.

XIII. Proinde ipse unus Magister et Dominus, cum dixisset quæ supra memoravi : « Hoc est opus Dei, ut credatis in eum quem misit ille¹ : » in eodem ipso sermone suo paulo post ait : « Dixi vobis, quia et vidistis me, et non » credidistis. Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet². » Quid est, « ad me veniet, » nisi credet in me? Sed ut fiat, Pater dat. Item paulo post : « Nolite, inquit, murmurare » invicem : nemo potest venire ad me, nisi Pater qui mi- » sit me, traxerit eum : et ego eum resuscitabo in novis- » simo die. Est scriptum in Prophetis, Et erunt omnes » docibiles Dei³. Omnis qui audivit a Patre et didicit, ve- » nit ad me⁴, » quid est, « Omnis qui audivit a Patre et » didicit, venit ad me, » nisi, nullus est qui audiat a Patre et discat, et non veniat ad me? Si enim omnis qui audivit a Patre et didicit, venit : profecto omnis qui non venit, non audivit a Patre, nec didicit : nam si audisset et didicisset, veniret. Neque enim ullus audivit et didicit, et non venit : sed omnis, ut ait Veritas, qui audivit a Patre et dicit, venit. Valde remota est a sensibus carnis hæc schola, in qua Pater auditur et docet, ut veniatur ad Filium. Ibi est et ipse Filius, quia ipse est Verbum ejus, per quod sic docet ; nec agit hoc cum carnis aure, sed cordis. Simul ibi est et Spiritus Patris et Filii : neque enim ipse non docet, aut separatim docet : inseparabilia quippe didicimus esse opera Trinitatis. Et ipse est utique Spiritus sanctus, de quo Apostolus dicit : « Habentes autem eum- » dem Spiritum fidei⁵. » Sed ideo Patri hoc potissimum est attributum, quia de ipso est genitus Unigenitus, et de ipso procedit Spiritus sanctus : unde longum est enucleatius disputare, et de Trinitate⁶ quæ Deus est laborem nostrum in quindecim libris ad vos jam existimo perve-

¹ Joan. vi, 29. — ² Ibid. 36. — ³ Ibid. 44. — ⁴ Isai. liv, 13. — ⁵ I Cor. iv, 13. — ⁶ De Trinitate, libri 15.

nisse. Valde, inquam, remota est a sensibus carnis hæc schola, in qua Deus auditur et docet. Multos venire videmus ad Filium, quia multos credere videmus in Christum : sed ubi et quomodo a Patre audierint hoc et didicerint, non videmus. Nimum gratia ista secreta est : gratiam vero esse quis ambigat? Hæc itaque gratia, quæ occulte humanis cordibus divina largitate tribuitur, a nullo duro corde respuitur. Ideo quippe tribuitur, ut cordis duritia primitus auferatur¹. Quando ergo Pater intus auditur et docet, ut veniatur ad Filium, aufert cor lapideum, et dat cor carneum, sicut Propheta prædicante promisit. Sic quippe facit filios promissionis, et vasa misericordiæ quæ præparavit in gloriam.

XIV. Cur ergo non omnes docet, ut veniant ad Christum ; nisi quia omnes quos docet, misericordia docet ; quos autem non docet, iudicio non docet? « Quo- » niam cuius vult miseretur, et quem vult obdurat² : » sed miseretur, bona tribuens ; obdurat, digna retribuens. Aut si et ista, ut quidam distinguere maluerunt, verba sunt ejus cui Apostolus ait : « Dicis itaque mihi : » ut ipse dixisse accipiatur : « Ergo cuius vult miseretur, et quem vult obdurat : » et quæ sequuntur, id est : « Quid adhuc conqueritur? nam voluntati ejus quis re- » sistit³? » Numquid responsum est ab Apostolo, O homo, falsum est quod dixisti ; Non : sed responsum est : « O » homo, tu quis es qui respondeas Deo? Numquid di- » cit figmentum ei qui se finxit : Quare sic me fecisti? An » non habet potestatem figulus luti ex eadem massa⁴, » et sequentia, quæ optime nostis. Et tamen secundum quemdam modum, omnes Pater docet venire ad suum Filium. Non enim frustra scriptum est in Prophetis : « Et » erunt omnes docibiles Dei. » Quod testimonium cum

¹ Ezech. xi, 9. — ² Rom. ix, 18. — ³ Id. i, 9. — ⁴ Ibid. 20.

præmississet, tunc subdidit : « Omnis qui audivit a Patre » et didicit, venit ad me ¹. » Sicut ergo integre loquimur, cum de aliquo litterarum magistro, qui in civitate solus est, dicimus, Omnes iste hic litteras docet; non quia omnes discunt, sed quia nemo nisi ab illo discit, quicumque ibi litteras discit : ita recte dicimus, Omnes Deus docet venire ad Christum; non quia omnes veniunt, sed quia nemo aliter venit. Cur autem non omnes doceat, aperuit Apostolus, quantum aperiendum judicavit : quia « Volens ostendere iram, et demonstrare potentiam suam, » attulit in multa patientia vasa iræ quæ perfecta sunt » in perditionem, et ut notas faciat divitias gloriæ suæ in » vasa misericordiæ, quæ præparavit in gloriam ². » Hinc est quod « verbum crucis pereuntibus stultitia; est his » autem qui salvi fiunt, virtus Dei est ³. » Hos omnes docet venire ad Christum Deus; hos enim omnes vult salvos fieri, et in agnitionem veritatis venire ⁴. Nam si et illos quibus stultitia est verbum crucis, ut ad Christum venirent, docere voluisset, procul dubio venirent et ipsi. Non enim fallit aut fallitur qui ait : « Omnis qui audivit a Patre et » didicit, venit ad me. » Absit ergo ut quisquam non veniat, qui a Patre audivit et didicit.

XV. « Quare, inquiunt, non omnes docet? » Si dixerimus quia nolunt discere quos non docet : respondebitur nobis, Et ubi est quod ei dicitur : « Deus, tu convertens » vivificabis nos ⁵? » Aut si non facit volentes ex nolentibus Deus, ut quid orat Ecclesia secundum præceptum Domini pro persecutoribus suis ⁶? Nam sic etiam voluit intelligi sanctus Cyprianus quod dicimus ⁷: « Fiat voluntas tua sicut in cælo et in terra ⁸ : » hoc est, sicut in eis qui jam

¹ Joan. vi, 46. — ² Rom. ix, 21. — ³ I Cor. i, 18. — ⁴ I Tim. ii, 4. — ⁵ Psal. lxxxiv, 7. — ⁶ Matth. v, 44. — ⁷ Cyprian. de Oratione dominicali. — ⁸ Matth. iv, 10.

crediderunt, et tanquam cælum sunt; ita et in eis qui non credunt, et ob hoc adhuc terra sunt. Quid ergo oramus pro nolentibus credere, nisi ut Deus in illis operetur et velle? De Judæis certe Apostolus ait : « Fratres, bona voluntas quidem cordis mei, et deprecatio ad Deum pro illis » sit in salutem ¹. » Orat pro non credentibus ², quid, nisi ut credant? Non enim aliter consequuntur salutem. Si ergo fides orantium Dei prævenit gratiam : numquid eorum fides, pro quibus oratur ut credant, Dei prævenit gratiam? Quandoquidem hoc pro eis oratur, ut non credentibus, id est, fidem non habentibus, fides ipsa donetur. Cum igitur Evangelium prædicatur, quidam credunt, quidam non credunt : sed qui credunt prædicatore forinsecus insonante, intus a Patre audiunt atque discunt; qui autem non credunt, foris audiunt, intus non audiunt neque discunt : hoc est, illis datur ut credant, illis non datur. » Quia nemo, inquit, venit ad me, nisi Pater qui misit me, » traxerit eum ³. » Quod apertius postea dicitur. Nam post aliquantum cum de carne sua manducanda et bibendo sanguine suo loqueretur, et dicerent quidam etiam Discipulorum ejus : « Durus est hic sermo, quis potest eum audire? » Sciens Jesus apud semetipsum, quia murmurarent de » hoc Discipuli ejus, dixit eis, Hoc vos scandalizat? » Et paulo post : « Verba, inquit, quæ ego locutus sum vobis, » spiritus et vita sunt : sed sunt quidam ex vobis qui » non credunt ⁴. » Et mox Evangelista : « Sciebat enim, » inquit, ab initio Jesus qui essent credentes, et quis trahiturus esset eum, et dicebat : Propterea dixi vobis, » quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a » Patre meo. ⁵ » Ergo trahi a Patre ad Christum, et audire ac dicere a Patre ut veniat ad Christum, nihil aliud est,

¹ Philip. ii, 13. — ² Rom. x, 2. — ³ Joan. vi, 44. — ⁴ Ibid. 61. — ⁵ Ibid. 64.

quam donum accipere a Patre, quo credat in Christum. Neque enim audientes Evangelium a non audientibus, sed credentes a non credentibus discernebat qui dicebat: « Nemo venit ad me, nisi fuerit ei datum a Patre » meo. »

XVI. Fides igitur, et inchoata, et perfecta, donum Dei est: et hoc donum quibusdam dari, quibusdam non dari, omnino non dubitet, qui non vult manifestissimis sacris Litteris repugnare. Cur autem non omnibus detur, fidelem movere non debet, qui credit ex uno omnes esse in condemnationem, sine dubitatione justissimam: ita ut nulla Dei esset justa reprehensio, etiam si nullus inde liberaretur. Unde constat magnam esse gratiam, quod plurimi liberantur, et quid sibi deberetur, in eis qui non liberantur, agnoscunt: ut qui gloriatur, non in suis meritis, quæ paria videt esse damnatis, sed in Domino gloriatur. Cur autem istum potius quam illum liberet, inscrutabilia sunt iudicia ejus et investigabiles viæ ejus¹. Melius enim et hic audimus aut dicimus: « O homo, tu quis es qui respon- » deas Deo?? » quam dicere audemus, quasi noverimus, quod occultum esse voluit, qui tamen aliquid injustum velle non potuit?

XVII. Illud autem quod in opusculo meo quodam contra Porphyrium sub titulo, De tempore Christianæ religionis³, me dixisse, recolitis, ita dixi, ut hanc diligentior et operosior disputationem de gratia præterirem, non sane ommissa significatione, quod eam loco illo explicare noluissem, quæ posset alias vel ab aliis explicari. Nam ita locutus sum inter cætera, respondens propositæ quæstioni, Cur Christus post tam longa tempora venerit: « Proinde, inquam, cum Christo non objiciant, quod ejus

¹ Rom. v, 12. — ² Id. i, 14. — ³ Epist. cu, inter Augustianas, quæst. ii, n. 14.

doctrinam non omnes sequuntur, (sentiunt enim et ipsi, nequaquam hoc recte objici posse, vel sapientiæ philosophorum, vel etiam numini deorum suorum), quid respondebunt, si excepta illa altitudine sapientiæ et scientiæ Dei, ubi fortassis aliud divinum consilium longe secretius latet, sine præjudicio etiam aliarum forte causarum, quæ a prudentibus vestigari queunt, hoc solum eis brevitatis gratia in hujus quæstionis disputatione dicamus, tunc voluisse hominibus apparere Christum et apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri. His enim temporibus et his locis quibus Evangelium ejus non est prædicatum, tales omnes in ejus prædicatione futuros esse præsciebat, quales, non quidem omnes, sed tamen multi in ejus corporali præsentia fuerunt, qui in eum nec suscitatis ab eo mortuis, credere voluerunt; quales etiam nunc multos videmus, cum tanta manifestatione de illo compleantur præconia Prophetarum, nolle adhuc credere, et malle humana astutia resistere, quam tam claræ atque perspicuæ, tamque sublimi et sublimiter diffamatae divinæ cedere auctoritati, quandiu parvus et infirmus est intellectus hominis divinæ accedere veritati. Quid ergo mirum, si tam infidelibus plenum orbem terrarum Christus prioribus sæculis noverat, ut eis apparere vel prædicari merito nollet, quos nec verbis, nec miraculis suis credituros esse præsciebat? Neque enim incredibile est, tales fuisse tunc omnes, quales ab ejus adventu usque ad hoc tempus tam multos fuisse atque esse miramur. Et tamen ab initio generis humani, alias occultius, alias evidentius, sicut congruere temporibus divinitus visum est, nec prophetari destitit, nec qui in eum crederent defuerunt: et ab Adam usque ad Moysen, et in ipso populo Israël, quæ speciali quodam mysterio gens prophetica fuit; et in aliis

gentibus antequam venisset in carne. Cum enim nonnulli commemorantur in sanctis Hebraïcis libris, jam ex tempore Abrahæ, nec de stirpe carnis ejus, nec ex populo Israël, nec ex adventitia societate in populo Israël, qui tamen hujus sacramenti participes fuerunt : cur non credamus etiam in cæteris hac atque illac gentibus alias alios fuisse, quamvis eos commemoratos in eisdem auctoritatibus non legamus? Ita salus religionis hujus per quam solam veram salutem veraciterque promittitur, nulli unquam defuit qui dignus fuit; et cui defuit, dignus non fuit. Et ab exordio propagationis humanæ usque in finem, quibusdam ad præmium, quibusdam ad iudicium prædicatur. Ac per hoc et quibus omnino annuntiata non est, non credituri præsciebantur; et quibus non credituris tamen annuntiata est, in illorum exemplum demonstrantur: quibus autem credituris annuntiatur, hi regno cælorum et sanctorum Angelorum societati præparantur. »

XVIII. Cernitis-ne, me sine præiudicio latentis consilii Dei aliarumque causarum, hoc de præscientia Christi dicere voluisse, quod convincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc objecerant quæstionem, sufficere videretur? Quid enim est verius, quam præscisse Christum, qui et quando et quibus locis in eum fuerant credituri? Sed utrum prædicato sibi Christo a se ipsis habituri essent fidem, an Deo donante sumpturi, id est, utrum tantummodo eos præscierit; an etiam prædestinaverit Deus, quærere atque disserere tunc necessarium non putavi. Proinde quod dixi: « Tunc voluisse hominibus apparere Christum, » et apud eos prædicari doctrinam suam, quando sciebat » et ubi sciebat esse qui in eum fuerant credituri: » potest etiam sic dici, Tunc voluisse hominibus apparere Christum, et apud eos prædicari doctrinam suam, quando

sciebat et ubi sciebat esse, qui electi fuerant in ipso ante mundi constitutionem¹. Sed quoniam si ita diceretur, lectorem faceret intentum ad ea requirenda, quæ nunc ex admonitione Pelagiani erroris necesse est copiosius et laboriosius disputari; visum mihi est, quod tunc satis erat, breviter esse dicendum, excepta, ut dixi, altitudine sapientiæ et scientiæ Dei, et sine præiudicio aliarum causarum de quibus non tunc, sed alias opportunius disputandum putavi.

XIX. Item quod dixi: « Salutem religionis hujus nulli » unquam defuisse qui dignus fuit, et dignum non fuisse » cui defuit: » si discutiatur et quæratur unde quisque sit dignus, non desunt qui dicant, voluntate humana: nos autem dicimus, gratia vel prædestinatione divina. Inter gratiam porro et prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ præparatio, gratia vero jam ipsa donatio. Quod itaque ait Apostolus: « Non ex operibus, ne forte quis extollatur, ipsius enim sumus » mentum, creati in Christo Jesu in operibus bonis²; » gratia est: quod autem sequitur, « quæ præparavit Deus, » ut in illis ambulemus; » prædestinatio est, quæ sine præscientia non potest esse: potest autem esse sine prædestinatione præscientia. Prædestinatione quippe Deus ea præscivit, quæ fuerat ipse factururus: unde dictum est: « Fecit quæ futura sunt³. » Præscire autem potens est etiam quæ ipse non facit; sicut quæcumque peccata: quia etsi sunt quædam, quæ ita peccata sunt, ut pœnæ sint etiam peccatorum, unde dictum est: « Tradidit illos Deus » in reprobam mentem ut faciant quæ non conveniunt⁴; » non ibi peccatum Dei est, sed iudicium. Quocirca prædestinatio Dei quæ in bono est, gratiæ est, ut dixi, præ-

¹ Ephes. 1, 4. — ² Id. 11, 9. — ³ Isai. xlv, juxta LXX. — ⁴ Rom. 1, 28.

paratio: gratia vero est ipsius prædestinationis effectus. Quando ergo promisit Deus Abrahæ in semine ejus fidem gentium, dicens: « Patrem multarum gentium posui » te¹: » unde dicit Apostolus: « Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini²: » non de nostræ voluntatis potestate, sed de sua prædestinatione promisit. Promisit enim quod ipse facturus fuerat, non quod homines. Quia etsi faciunt homines bona quæ pertinent ad colendum Deum; ipse facit ut illi faciant quæ præcepit, non illi faciunt ut ipse faciat quod promisit: alioquin ut Dei promissa compleantur, non in Dei, sed in hominum est potestate, et quod a Domino promissum est, ab ipsis redditur Abrahæ. Non autem sic credit Abraham, sed « credit dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit, potens est et facere³: non ait, prædicere; non ait præscire; nam et aliena facta potest prædicere atque præscire: sed ait: « potens est et facere; ac per hoc facta, non aliena, sed sua.

XX. An forte opera bona gentium Deus promisit Abrahæ in semine ipsius, ut hoc promitteret quod ipse facit; non autem promisit fidem gentium, quam sibi homines faciunt; sed ut promitteret quod ipse facit, illam præscivit homines esse facturos? Non quidem loquitur sic Apostolus: filios quippe promisit Deus Abrahæ, qui fidei ejus vestigia sectarentur: quod apertissime dicit. Sed si opera gentium promisit, non fidem; profecto quoniam non sunt bona opera nisi ex fide, (« Justus enim ex fide vivit⁴; » et Omne quod non est ex fide, peccatum est⁵, et, sine fide impossibile est placere⁶:) nihilo minus ut impleat quod promisit Deus, in hominum est potestate. Nisi enim homo faciat quod Deo non donante ad hominem pertinet, non

¹ Gen. xvii, 5. — ² Rom. iv, 16. — ³ Ibid. 20. — ⁴ Habac. i, 29. — ⁵ Rom. xiv, 23. — ⁶ Hebr. xi, 6.

faciet ipse quod donet: hoc est, nisi habeat homo fidem ex semetipso, non implet Deus quod promisit, ut opera justitiæ dentur ex Deo. Ac per hoc, ut promissa sua Deus possit implere, non est in Dei, sed in hominis potestate. Quod si veritas et pietas non credere vetat: credamus cum Abraham, quoniam quæ promisit, potens est et facere. Promisit autem filios Abrahæ¹; quod esse non possunt, si non habeant fidem: ergo ipse donat et fidem.

XXI. Sane cum Apostolus dicat, « Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio²: » miror homines infirmitati suæ se malle committere, quam firmitati promissionis Dei. « Sed incerta est mihi, inquis, de me ipso » voluntas Dei. » Quid ergo, tua ne tibi voluntas de te ipso certa est, nec times, « Qui videtur stare, videat ne cadat³? » Cum igitur utraque incerta sit, cur non homo firmiori quam infirmiori fidem suam, spem, charitatemque committit?

XXII. « Sed cum dicitur, inquiunt, Si credideris, salvus eris: unum horum exigitur, alterum offertur. Quod » exigitur, in hominis; quod offertur, in Dei est potestate⁴. » Cur non utrumque in Dei, et quod jubet, et quod offert? Rogatur enim ut det quod jubet: rogant credentes, ut sibi augeatur fides; rogant pro non credentibus, ut eis donetur fides: et in suis igitur incrementis, et in suis initiis Dei donum est fides. Sic autem dicitur, « Si credideris, salvus eris: quemadmodum dicitur, « Si » Spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis⁵. » Nam et hic ex his duobus unum exigitur alterum offertur. « Si spiritu, inquit, facta carnis mortificaveritis, vivetis. » Utergo spiritu facta carnis mortificemus, exigitur: ut autem vivamus offertur. Num igitur placet, ut facta carnis mortifi-

¹ Rom. iv, 21. — ² Ibid. 16. — ³ I Cor. x, 12. — ⁴ Rom. x, 9. — ⁵ Id. viii, 13.